

ATHROFA PRIFYSGOL CYMRU, CAERDYDD

**Y GANOLFAN ER YMCHWIL ADDYSG
GYMHWYSOL**

**GWERTHUSIAD O'R CYNLLUN PEILOT ATHRO
SIARTREDIG YNG NGHYMURU**

CRYNODEB GWEITHREDOL

Yr Athro David Egan

Medi, 2009

1. Cyflwyniad

1.1 Yn 2005 argymhellodd Cyngor Addysgu Cyffredinol Cymru (CyngACC) i Lywodraeth Cynulliad Cymru y dylid cyflwyno Rhaglen Athro Siartredig (AS) yng Nghymru. Yn 2006, cytunodd Llywodraeth y Cynulliad i ganiatáu cyllid yr oedd eisoes wedi'i ddarparu i GyngACC i'w ddefnyddio ar gyfer peilota Rhaglen AS.

1.2 Digwyddodd cynllun peilot cychwynol y rhaglen rhwng 2007 a 2009 a chynhelir cynllun peilot estynedig yn 2009-10. Mae'r gwerthusiad hwn yn ymwneud â'r cynllun peilot cychwynol yn unig.

1.3 Bu **nodweddion allweddol** y rhaglen beilot fel a ganlyn:

- Y Safonau ar gyfer AS a ddatblygwyd gan GyngACC yn dilyn proses ymgynghori.
- Llwybr Rhaglen i statws AS ar gyfer athrawon dosbarth ac arweinwyr canol, wedi'i seilio yn y pen draw ar ddeuddeg modiwl, y mae deg ohonynt wedi'u peilota.
- Llwybr Portffolio i statws AS lle byddai athrawon profiadol iawn yn cyflwyno tystiolaeth i ddangos eu bod wedi bodloni'r safonau.

1.4 Bu gan gynllun peilot y **Llwybr Rhaglen** y nodweddion canlynol:

- Achredu modiwlau gan sefydliadau addysg uwch (AU).
- Sefydliadau AU ac awdurdodau lleol yn cyflwyno'r modiwlau mewn partneriaeth, gyda'r bwriad o ganiatáu cyfuniad iawn o ddamcaniaeth ac ymarfer.
- Argaeledd y modiwlau ledled Cymru.
- Amrywiaeth fawr o ddulliau cyflenwi.

1.5 Bu gan gynllun peilot y **Llwybr Portffolio** y nodweddion canlynol:

- Byddai gofyn i athrawon gyflwyno portffolio tystiolaeth a'u hadroddiad adfyfyriol.
- Caent eu cynorthwyo gan ymgynghorwyr/aseswyr wrth baratoi'r dogfennau hyn.

1.6 **Amcanion** allweddol y cynllun peilot oedd:

- Peilota elfennau'r ddau lwybr tuag at ennill statws AS.

- Darparu cyfres o brofiadau dysgu cadarnhaol sy'n canolbwyntio ar anghenion ymarferwyr dosbarth ac arweinwyr canol sy'n anelu at ragoriaeth yn eu dysgu a'u hymarfer proffesiynol.
- Rheoli'r cynllun peilot yn y fath fodd fel ag i roi prawf ar fuddion canfyddedig Rhaglen AS yng Nghymru a thynnu sylw at y gwersi y gellir eu dysgu ar gyfer y dyfodol.
- Galluogi'r Cyngor a'i bartneriaid i fynd i'r afael â materion hanfodol wrth gynllunio a datblygu rhaglen AS yng Nghymru, ac i ddod o hyd i atebion posibl.
- Rhoi prawf ar gynigion y Cyngor ar gyfer y rhaglen, fel y'u nodir yn y dogfennau tendro ar gyfer y Llwybr Rhaglen a'r Llwybr Portffolio.
- Sicrhau systemau effeithlon ac effeithiol ar gyfer rheoli'r rhaglen yn nhermau perthnasoedd contractiol, rhwydweithiau darparwyr a datblygiad partneriaethau.

1.6 O ganlyniad y broses ddethol a ddilynwyd gan GyngACC, dewiswyd wyth o bobl i ddilyn y Llwybr Portffolio a rhwng 12 a 16 athro ar gyfer pob un o'r modiwlau.

2. Manylion y Cynllun Peilot

2.1 Cymerodd 122 o athrawon ran yn y cynllun peilot: 8 trwy'r Llwybr Portffolio a 114 trwy'r Llwybr Rhaglen.

2.2 Cafodd athrawon ar y llwybr portffolio eu cynorthwyo gan ymgynghorwyr/aseswyr a oedd yn mynd â hwy drwy broses a reolwyd nes eu bod yn cyflwyno eu portffolios a'u hadroddiadau adfyfyriol. Cyflwynodd saith o'r wyth athro y rhain ac o'r saith, penderfynwyd bod pump wedi bodloni'r safonau.

2.3 Cynigiwyd pum modiwl ar y Llwybr Rhaglen ym mhob un o ddwy flynedd y cynllun peilot. Fe'u cwblhawyd gan tua 90% o'r athrawon a fu'n cymryd rhan.

2.4 Cafodd darparwyr y ddau lwybr eu cyllido'n uniongyrchol gan GyngACC a darparwyd y cymorth ariannol ychwanegol gan GyngACC i athrawon, nad oedd rhaid iddynt dalu unrhyw gostau'r cwrs na chostau dysgu:

- Ar y Llwybr Rhaglen, costau staff cyflenwi ar £155(2007/08) a £165 (2008/09) y diwrnod am hyd at bum diwrnod, i ganiatáu mynychu sesiynau a diwrnodau astudio a threuliau teithio a chynhaliaeth rhesymol.
- Ar gyfer y Llwybr Portffolio, costau staff cyflenwi ar £155 (2007/08) a £165(2008/09) y diwrnod am hyd at ddeg diwrnod, gan gynnwys amser i gyfarfod â'r ymgynghorydd/aseswr ac amser i baratoi'r portffolio a threuliau teithio a chynhaliaeth rhesymol.

3. Y Gwerthusiad

3.1 Yn dilyn proses dendro gystadleuol, comisiynodd CyngACC werthusiad annibynnol o'r cynllun peilot gan y Ganolfan er Ymchwil Addysg Gymhwysol yn Athrofa Prifysgol Cymru, Caerdydd.

3.2 Cytunwyd mai **amcanion** y gwerthusiad oedd sefydlu'r canlynol:

- I ba raddau mae amcanion y rhaglen beilot wedi cael eu cyflawni.
- Pa mor effeithlon, effeithiol a phriodol oedd y ffordd y cafodd y rhaglen beilot ei chynllunio a'i chyflenwi.
- I ba raddau y mae'r rhaglen beilot yn berthnasol i ddysgu yn y dosbarth ac addysgeg addysgu.
- Beth yw cyfraniad y rhaglen at ddatblygiad ac ymarfer proffesiynol y rhai a gymerodd ran.
- I ba raddau y mae cydbwysedd priodol rhwng damcaniaeth addysgol ac ymarfer proffesiynol yn dod i'r amlwg o'r partneriaethau darparwyr.
- I ba raddau y gellir barnu bod y rhaglen yn cyfrannu at wella ysgolion ac effeithiolrwydd ysgolion.
- Beth yw cyfraniad y cynllun peilot i ddatblygu ymagweddau at arweinyddiaeth wasgaredig.
- I ba raddau y mae'r rhaglen wedi arwain at greu cymuned ddysgu broffesiynol o Athrawon Siartredig.
- I ba raddau, yn gyffredinol, mae'r buddion canfyddedig i'r rhai a gymerodd ran (athrawon dosbarth ac arweinwyr canol profiadol) wedi cael eu cyflawni.

3.3 Dyma'r methodolegau ymchwil a ddefnyddiwyd wrth wneud y gwerthusiad:

- Adolygiad o'r polisi a thystiolaeth ymchwil berthnasol.
- Arolwg holiadur o'r holl rai a gymerodd ran.
- Cyfweiliadau wyneb yn wyneb gyda sampl o'r holl rai a gymerodd ran a'r holl ddarparwyr.
- Cyfweiliadau dros y ffôn gyda sampl o'r rhai a gymerodd ran.
- Arsylwi ar sesiynau addysgu ar gyfer rhai modiwlau ar y Llwybr Rhaglen Llwybr rhaglen.
- Ystyried dogfennau'r modiwlau/llwybrau.
- Ystyried adroddiadau rheoli i GyngACC oddi wrth y darparwyr.
- Mynychu cyfarfodydd darparwyr.
- Cyfweiliad gyda grŵp o Gyfarwyddwyr Addysg.

3.4 Holwyd pob darparwr a chofnodwyd barn 75% o'r athrawon ar y Llwybr Portffolio ac o leiaf 66% o'r athrawon ar y Llwybr Rhaglen. Gellir honni, felly, bod y canfyddiadau a'r argymhellion a ddeilliwyd o'r gwerthusiad wedi'u seilio ar dystiolaeth gadarn.

4. Adolygiad o Bolisi a Thystiolaeth Ymchwil

4.1 Ymgwymerwyd ag adolygiad helaeth o dystiolaeth ymchwil rhyngwladol a datblygiadau polisi sy'n berthnasol i'r gwaith o gyflwyno AS.

4.2 Daeth i'r casgliadau canlynol:

- Addysgu o ansawdd da yw'r sail sylfaenol i lwyddiant a chynnydd addysgol ar lefel unigolion, sefydliadau a systemau.
- Mae gan DPP ran fawr i'w chwarae mewn cynhyrchu a chynnal addysgu o ansawdd da ac er mwyn cyflawni hyn mae angen canolbwyntio ar ddatblygiad proffesiynol cydweithredol mewn ysgolion.
- Mae arweinyddiaeth ysgolion yn hanfodol bwysig i gynnal addysgu a datblygiad proffesiynol o ansawdd da. Mae ffurfiau newydd o arweinyddiaeth yn dod i'r amlwg mewn ysgolion sy'n darparu cyfleoedd ar gyfer arweinyddiaeth addysgeg athrawon a datblygiad proffesiynol.
- Mae hyn yn arwain systemau addysg ar draws y byd tuag at adeiladu rolau newydd i athrawon arbenigol a all arwain addysgeg athrawon a datblygiad proffesiynol ar lefel yr ysgol. Mae'r rolau hyn wedi'u seilio ar adnabod cyfres o briodoleddau y gellir ystyried eu bod yn enghreifftio addysgu arbenigol.
- Mae rôl Athrawon Sgiliau Uwch yn Lloegr yn cynnig un model o sut y gellir gwneud athrawon o'r fath yn weithredol mewn system addysg.
- Mae'r Academi Dysgu Athrawon yn Lloegr yn cynnig model o DPP wedi'i seilio ar adfyfrio/ymholi y gallai arweinwyr addysgeg athrawon a datblygiad proffesiynol mewn ysgolion ei ddefnyddio.
- Mae'r radd Meistr Dysgu ac Addysgu yn Lloegr o bosibl yn cynnig system strwythuredig o DPP i'r system a'r proffesiwn cyfan sy'n canolbwyntio ar wella ansawdd ac addysgeg athrawon. Bydd yn caniatáu rôl amlwg i athrawon profiadol fel hyfforddwyr i'r athrawon sy'n dilyn y rhaglen.
- Mae cyflwyno statws Athro Siartredig yn yr Alban, er iddo gael ei groesawu'n gyffredinol fel buddsoddiad yn ansawdd athrawon ac mewn datblygiad proffesiynol, hefyd yn codi nifer o gwestiynau sylfaenol mewn perthynas â'r meysydd a grybwyllir uchod, yn arbennig a fwriedir iddo fod yn llwybr i athrawon 'cymwys' neu 'arbenigol', a pha rôl y gallai AS ei chyflawni yn y proffesiwn addysgu.

- Yng nghyd-destun ehangach diwygio addysg a datblygu'r proffesiwn addysgu a nodir uchod ac yng nghyd-destun penodol y Fframwaith Effeithiolrwydd Ysgolion, ymddengys fod yna gryn botensial i rôl yr AS yn y system addysg yng Nghymru.
- Y cwestiynau hanfodol y mae angen mynd i'r afael â hwy er mwyn cyflawni hyn yw:
 - Sut gellir sicrhau bod cysyniad AS yn cyd-fynd ag adnabod athrawon arbenigol yn y proffesiwn?
 - Sut gellir datblygu rôl i AS fel arweinwyr addysgeg athrawon a datblygiad proffesiynol ar lefel yr ysgol a'r system?

5. Prif Ganfyddiadau'r Gwerthusiad

5.1 Mae CyngACC wedi cynnal y cynllun peilot mewn ffordd effeithlon a chynhwysol. Dylai'r canlyniadau fod yn ddefnyddiol tu hwnt os datblygir y rhaglen AS yng Nghymru yn y dyfodol.

Cynllun peilot y Llwybr Portffolio

- 5.2 Mae cynllun peilot y Llwybr Portffolio'n awgrymu y gall fod yn **ffordd briodol** o recriwtio AS posibl a'u galluogi i ddangos eu bod yn cyrraedd y Safonau ar gyfer AS. At ei gilydd mae'r athrawon sydd wedi cymryd rhan yn y cynllun peilot wedi'i gael yn brofiad dymunol a boddhaus.
- 5.3 Ymddengys fod yna nifer o broblemau o hyd ynglŷn â'r meini prawf a'r broses ar gyfer **recriwtio** athrawon i'r llwybr hwn. Caiff y rhain eu nodi yn yr adroddiad llawn.
- 5.4 Mae'r broses o drefnu'r **portffolio** o gwmpas enghreifftio profiadau allweddol yn sylfaen dda ar gyfer dangos y safonau, ond gellid ei chryfhau trwy:
- Fframwaith ar gyfer y profiadau allweddol sy'n adlewyrchu'r priodoleddau allweddol y chwilir amdanynt mewn AS.
 - Pwyslais cryfach ar ddangos canlyniadau yn gysylltiedig â chyflawniad myfyrwyr a gwella ysgolion.
 - Cyfyngiad ar ddefnyddio un darn o dystiolaeth i enghreifftio safonau.
- 5.5 Mae'r **safonau ar gyfer AS** yn fframwaith defnyddiol, ond yn y ffordd y cawsant eu defnyddio gan y darparwyr yn ystod y cynllun peilot nid ydynt yn addas i'r diben ar hyn o bryd fel ffordd o gyfarwyddo'r broses o gasglu, enghreifftio ac asesu dystiolaeth.

5.6 Mae'r system **cymorth a chyfarwyddyd** sy'n bodoli wedi bod yn llwyddiannus ar lefel cymorth ymgynghorwyr/aseswyr, ond mae gwerth posibl yr amgylchedd dysgu rhithwir a chymuned ddysgu broffesiynol wedi bod yn llai datblygedig.

5.7 Mae rôl yr **Ymgynghorwyr/Aseswyr** fel y'i cyflawnwyd yn y cynllun peilot yn un briodol ac mae modd ei datblygu ymhellach.

Cynllun peilot y Llwybr Rhaglen

5.8 **Ysgogiad** cyffredinol yr holl athrawon a gymerodd ran yn y cynllun peilot oedd dymuniad i ddatblygu eu profiad a'u cymhwysedd proffesiynol. Roedd mwyafrif (rhyw 75%) yn credu y byddai cymryd rhan yn cynorthwyo â'u dymuniad i gamu ymlaen i uwch arweinyddiaeth ysgol gyfan. Dim ond chwarter yr athrawon oedd yn ystyried bod cymryd rhan yn y cynllun peilot yn gyfle i geisio cael cydnabyddiaeth o statws athro arbenigol ac i ddatblygu cyfleoedd gyrfa yn y dyfodol yn gysylltiedig â hyn.

5.9 Cododd y materion hyn mewn perthynas â **threfniadaeth** y modiwlau:

- Bodolaeth partneriaeth darparwyr gref wedi'i seilio ar ranbarthau rhwng awdurdodau lleol a sefydliadau addysg uwch.
- Y ffordd yr oeddent yn defnyddio amrywiaeth o ddulliau dysgu ac addysgu.
- Llwyth gwaith posibl y rhai oedd yn cymryd rhan.
- Gallu'r rhai oedd yn cymryd rhan i ddefnyddio llyfrgelloedd ac amgylcheddau dysgu rhithwir prifysgolion.
- Rôl mentoriaid/hyfforddwyr mewn ysgolion.

5.10 Gellir dod i'r casgliadau canlynol yn glŷn ag effaith y llwybr ar **addysgeg dysgu ac addysgu**’r athrawon a gymerodd ran:

- Mewn nifer o achosion cafodd athrawon eu cyflwyno i feysydd o'r addysgeg fwyaf blaenllaw, sydd wedi herio a dylanwadu ar eu hymarfer.
- Roedd y rhai a gymerodd ran yn gwerthfawrogi'n arbennig y cyfle i ddysgu o brofiad amrywiol eu cydweithwyr.

- Dywedir bod effaith wirioneddol y profiad hwn, oedd at ei gilydd yn gyfoethog, ar eu cymhwysedd addysgu ac ar ddysgu myfyrwyr, yn un gadarnhaol, ond i raddau helaeth mae'r fath dystiolaeth heb ei phrofi a dylid ymchwilio ymhellach iddi mewn unrhyw ymchwil a gwerthusiad a wneir yn y dyfodol ar effaith y rhaglen AS.
- 5.11 Mae'r potensial i **gymunedau dysgu proffesiynol** gael eu sefydlu fel ffordd o hybu dysgu cydweithredol wedi cael ei hyrwyddo a'i hwyluso i ryw raddau mewn modiwlau ar gynllun peilot y Llwybr Rhaglen. Lle mae hyn wedi bod yn wir maent wedi bod yn llwyddiannus, at ei gilydd, ac wedi cyfrannu'n sylweddol at ansawdd y modiwlau.
- 5.12 Yn y rhan fwyaf o achosion ymddengys fod gan y modiwlau'r cyfuniad iawn o **ddamcaniaeth ac ymarfer**. Y rhai a sicrhodd y cydbwysedd hwn oedd y rhai lle'r oedd y bartneriaeth rhwng y brifysgol a'r awdurdod lleol yn gryf. Mae potensial i'r safonau ar gyfer AS chwarae rôl ddefnyddiol mewn dangos sut orau y gellir sicrhau'r cydbwysedd hwn.
- 5.13 Mae AS yn cynnig potensial sylweddol ar gyfer datblygu **rôl arweinyddol** ar wahân sy'n gysylltiedig ag addysgeg a DPP athrawon ar lefel yr ysgol a'r awdurdod lleol. Er mwyn i'r rôl hon gael ei datblygu, mae angen llawer mwy o eglurder ynglŷn â'r hyn a olygir gan gysyniad 'arweinyddiaeth ganol' mewn perthynas â datblygu mathau mwy gwasgaredig o arweinyddiaeth.
- 5.14 Roedd y canlynol yn enghreifftiau arwyddocaol o fannau lle'r oedd modiwlau'n cyfrannu at **wella ysgolion ac effeithiolrwydd ysgolion**:
- Athrawon yn rhannu ymarfer effeithiol ar draws cyfnodau a rhwng meysydd pwnc uwchradd.
 - Yr ymwybyddiaeth fwy a'r defnydd mwy o addysgeg effeithiol y mae athrawon wedi'u cael o'r rhan fwyaf o'r modiwlau.
 - Aseiniadau seiliedig ar ymchwil gweithredol/ystafell ddsbarth sydd wedi arwain at ymyriadau penodol wedi'u cynllunio i sicrhau bod ysgolion yn gwella.
- 5.15 Canfuwyd bod **aseiniadau**'r modiwlau yn fwyaf addas i'r diben lle'r oedd ganddynt y cydbwysedd iawn rhwng darllen cefndirol a chanolbwyntio ar ymchwil gweithredol/ystafell ddsbarth. Profodd dyddlyfrau dysgu'n ffordd effeithiol i athrawon wneud y gwerthuso a'r adfyfrio sy'n gysylltiedig â'r fath aseiniadau.

5.16 Gellir dweud y canlynol mewn perthynas â'r **Safonau ar gyfer AS** fel y buont yn gweithio yng nghynllun peilot y llwybr:

- Yn y ffordd y maent wedi cael eu defnyddio yn ystod y cynllun peilot, nid ymddengys fod y safonau presennol yn addas i'r diben.
- Y ffordd fwyaf effeithiol y defnyddiodd y darparwyr y safonau oedd fel:
 - ✓ Ffordd o asesu athrawon yn ddiagnostig ac yn ffurfiannol.
 - ✓ Un o nodweddion canolog amcanion dysgu ac addysgeg pob modiwl.
 - ✓ Sail ar gyfer trafod ac enghreifftio'n gydweithredol gydag athrawon.

5.17 Ar sail y cynllun peilot, gellir dweud y canlynol mewn perthynas ag **achrediad academaidd** modiwlau:

- Ymddangosai fod llawer o'r athrawon ar y rhaglen beilot heb ddiddordeb yn achrediad academaidd y rhaglen, ond roedd nifer sylweddol yn credu y dylai gael ei hachredu.
- Credai'r rhai oedd â diddordeb mewn achrediad academaidd y dylai pob modiwl fod ar lefel 7 gyda 30 credyd ar gael.
- Mae yna gryn dipyn o anghysonderau ac annhegwch ymddangosiadol yn y ffordd y mae sefydliadau addysg uwch wedi dyfarnu credyd.

5.18 **Materion arwyddocaol eraill** sydd wedi codi yw:

- Mae yna ddadl gref dros fodiwlau craidd mewn ymchwil ac ymholi ac addysgeg TGCh.
- Ymddengys y bu anghysondeb yn narpariaeth modiwlau craidd gan ddarparwyr gwahanol, er bod rhywfaint o'r amrywiaeth hon yn rhan fwriadol o'r cynllun peilot.
- Yr angen am lwybr mwy personol gan adeiladu ar asesiad diagnostig o'r cryfderau a'r meysydd i'w datblygu sydd gan yr athrawon a gaiff eu recriwtio.
- Yr angen i gymhellion o ran gyrfa ac arian gael eu cynnig er mwyn gwneud statws AS yn ddeniadol.

5.19 Cryfderau **cyffredinol** cynllun peilot y llwybr oedd:

- At ei gilydd mae'r modiwlau wedi darparu profiadau o ansawdd da i'r athrawon a gymerodd ran ac mewn nifer o achosion maent wedi bod o ansawdd eithriadol.
- Nodweddion y modiwlau o'r ansawdd gorau oedd:
 - ✓ Ymdrin ag addysgeg arloesol.
 - ✓ Addysgu medrus.
 - ✓ Gweithio partneriaethol cryf rhwng sefydliadau addysg uwch ac awdurdodau lleol.
 - ✓ Cydbwysedd priodol rhwng ymagweddau damcaniaethol ac ymarferol.
 - ✓ Trefniadaeth oedd yn cyd-fynd yn dda gyda bywydau gwaith yr athrawon ac yn caniatáu amser pwrpasol ar gyfer adfyfrio ac ymchwil.
 - ✓ Elfen gref o ymchwil gweithredol/ystafell ddosbarth a gynigiodd gyfleoedd ar gyfer arwain cydweithwyr eraill a chyfraniadau i wella ysgolion.

Roedd nifer o athrawon oedd wedi dilyn cyrsiau 'arweinyddiaeth ganol' o'r blaen yn cymharu'r modiwl/au yr oeddent wedi'i astudio / wedi'u hastudio ar gynllun peilot y rhaglen AS yn ffafriol iawn.

- Roedd yr athrawon yn croesawu'n arbennig y cyfle i weithio'n gydweithredol gyda chydweithwyr o gyfnodau ac ysgolion eraill.
- Mae rhywfaint o'r gwaith a wnaethpwyd gan yr athrawon wedi bod yn eithriadol, gan ddangos bod rhai athrawon arbenigol wedi cael eu recriwtio i gynllun peilot y Llwybr Rhaglen.
- Oherwydd bod sefydliadau addysg uwch wedi'u cynnwys, bu modd i athrawon ddefnyddio adnoddau academiaidd na fyddent wedi gallu eu defnyddio fel arall.

5.20 **Diffygion** cyffredinol cynllun peilot y modiwlau oedd:

- Roedd un modiwl yn anaddas i'r rhaglen AS. Nid oedd hwn a dau fodiwl arall yn dangos y rhan fwyaf o'r rhinweddau a nodir yn 5.19 uchod. Yn benodol, nid oedd dau o'r modiwlau'n cynnwys

partneriaeth weithredol darparwr oedd yn awdurdod lleol, yn y ffordd yr oedd y contract gyda ChyngACC yn ei mynnu.

- Yn y ffordd y cawsant eu defnyddio gan ddarparwyr yn y cynllun peilot, nid yw'r Safonau ar gyfer AS wedi profi'n addas i'r diben.
- Ymddengys nad oedd nifer sylweddol o'r athrawon a gafodd eu recriwtio i'r rhaglen ym 'ymarferwyr arbenigol'.
- Cafwyd anghysondeb ac annhegwch ymddangosiadol rhwng darparwyr Addysg Uwch mewn perthynas ag achrediad academaidd.

6. Argymhellion

6.1 Er mwyn bwrw ymlaen â datblygu'r rhaglen Athro Siartredig (AS) yng Nghymru, gan adeiladu ar y symbyliad a sicrhawyd yn ystod y cynllun peilot, mae'r gwerthusiad annibynnol hwn o'r farn y dylai CyngACC ystyried a hybu'r argymhellion canlynol.

Gweithredu a Chyflenwi

6.2 Dylai **Llywodraeth Cynulliad Cymru**, fel rhan o'i adolygiad cyfredol o raglenni DPP ac arweinyddiaeth, ystyried gweithredu'r Rhaglen AS yn llawn yng Nghymru ar y sail fod ganddi botensial sylweddol ar gyfer:

- Datblygu ymhellach ansawdd addysgu mewn ysgolion.
- Darparu rôl arweinyddol i athrawon arbenigol ar lefel ysgolion ac awdurdodau lleol.
- Cynorthwyo â'r Fframwaith Effeithiolrwydd Ysgolion a'r Strategaeth Addysgeg.

O gofio'r ansicrwydd ar hyn o bryd ynglŷn â dyfodol y rhaglen AS yng Nghymru, dylid ystyried yr argymhelliad hwn fel mater o frys.

6.3 Dylai **Llywodraeth Cynulliad Cymru**:

- Roi i Gyngor Addysgu Cyffredinol Cymru'r gwaith o reoli'r rhaglen yn gyffredinol, gan gynnwys ei hyrwyddo gydag athrawon, ysgolion ac awdurdodau lleol, y Safonau ar gyfer AS a dyfarnu statws AS.
- Roi i'r pedwar consortiwm awdurdodau lleol yng Nghymru, wrth iddynt weithio mewn partneriaeth gyda sefydliadau addysg uwch dynodedig

yn eu rhanbarth, y gwaith o gyflenwi'r rhaglen, gan gynnwys recriwtio, darparu modiwlau a chynorthwyo athrawon.

6.4 Dylai **Llywodraeth Cynulliad Cymru**, gan gydweithio gyda ChyngACC, consortia awdurdodau lleol a sefydliadau addysg uwch, gymryd yr awenau wrth lunio priodoleddau cytunedig athrawon arbenigol a fyddai'n ffurfio'r meini prawf hanfodol ar gyfer dethol athrawon am y rhaglen AS. Dylai'r priodoleddau hyn gael eu seilio ar nodweddion canlynol athrawon arbenigol:

- Rhagoriaeth wrth addysgu yn y dosbarth.
- Arwain cydweithwyr mewn addysgeg a DPP.
- Gwaith a wneir gydag asiantaethau y tu allan i'r ysgol.

Y Safonau ar gyfer Athro Siartredig

6.5 Dylai **Cyngor Addysgu Cyffredinol Cymru**, gan gydweithio gyda'r consortia awdurdodau lleol a sefydliadau addysg uwch, ddiwygio'r Safonau presennol ar gyfer AS er mwyn eu gwneud yn fwy addas i'r diben. Dylai hyn fod er mwyn darparu offeryn diagnostig a ffurfiannol i'w ddefnyddio wrth ddethol athrawon ar gyfer y rhaglen a'r gwaith a wnânt fel rhan ohoni ac fel sylfaen crynodol ar gyfer dyfarnu statws AS.

6.6 Bydd angen i Gyngor **Addysgu Cyffredinol Cymru**, gan gydweithio gyda chonsortia awdurdodau lleol, ystyried sut y dylai athrawon a gafodd statws Athro Siartredig gadw'r statws hwnnw dros amser trwy ddangos eu profiad a'u cyflawniad parhaus mewn perthynas â'r nodweddion a nodir yn 6.4 uchod.

Achrediad academiaidd

6.7 Dylai **Llywodraeth Cynulliad Cymru**, fel rhan o'i hadolygiad cyfredol o DPP a rhaglenni arweinyddiaeth, yn gyson â'r Fframwaith Effeithiolrwydd Ysgolion ac er mwyn annog athrawon yng Nghymru i geisio cael achrediad academiaidd ar gyfer eu gweithgareddau DPP, ystyried sefydlu Fframwaith Cenedlaethol ar gyfer achrediad cenedlaethol ym maes DPP. Dylai'r fframwaith hwn gael ei ddatblygu trwy waith ar y cyd gyda chonsortia awdurdodau lleol a sefydliadau addysg uwch. Wedi hynny dylai'r holl arian a ddyrennir i sefydliadau addysg uwch ar gyfer cyrsiau DPP i athrawon, trwy Gyngor Cyllido Addysg Uwch Cymru, gael ei gysoni â'r fframwaith hwn. Y ffordd orau i fwrw ymlaen â'r rhaglen AS yng Nghymru fyddai mewn cyd-destun o'r fath.

6.8 Dylai **consortia awdurdodau lleol a sefydliadau addysg uwch** sy'n ymwneud â chyflenwi'r rhaglen AS fynd ati i hwyluso cael achrediad academaidd gan athrawon sy'n cymryd rhan. Dylid cyflawni hyn fel ymarfer crynodol ar ddiwedd y rhaglen, ar yr un pryd ag asesu athrawon yn erbyn y safonau ar gyfer AS, wedi'i gysoni â'r Fframwaith Cenedlaethol ar gyfer Achrediad DPP a gynigir yn 6.7 uchod. Drwy hynny, ar yr un pryd byddai'r rhaglen AS:

- I athrawon sydd eisoes â chymhwyster Meistr (yn enwedig ar y Llwybr Portffolio).
- I athrawon sydd eisoes yn ceisio ennill statws Meistr.
- Yn cynorthwyo athrawon oedd yn ceisio ennill statws Meistr, trwy ganiatáu i'w gwaith gael achrediad.
- Ni fyddai, fodd bynnag, yn arwain yn awtomatig at radd Meistr ac ni fyddai'n ei gwneud yn ofynnol i athrawon ar y Llwybr Rhaglen fynd ar ôl dewis o'r fath pe na baent yn dymuno hynny.

Drwy hynny, byddai'r egwyddor yn glir bod y rhaglen AS wedi'i seilio ar safonau proffesiynol y gellid eu mynegi a'u hachredu yn erbyn safonau academaidd ac nid i'r gwrthwyneb.

Y Llwybrau at statws Athro Siartredig

6.9 Dylai **Cyngor Addysgu Cyffredinol Cymru** barhau i gynnig dau lwybr at ennill statws AS: Llwybr Portffolio a Llwybr Rhaglen. Er efallai y bydd argaeledd y llwybr portffolio yn gyfyngedig o ran amser (efallai hyd 2015), fel sy'n digwydd yn yr Alban, dylai fod yna gyfle o hyd wedi hynny i athrawon ennill statws AS trwy ddull mwy hyblyg na'r llwybr rhaglen.

6.10 Dylai **consortia awdurdodau lleol**, gan gydweithio gyda ChyngACC, sefydlu meini prawf sydd, wedi'u cefnogi gan asesiad diagnostig seiliedig ar y safonau diwygiedig, yn pennu a yw athrawon yn cael eu recriwtio a'u dyrannu i'r Llwybr Portffolio neu i'r Llwybr Rhaglen. Yn eu hanfod dylai'r meini prawf hyn ddiffinio:

- *Y Llwybr Portffolio* fel un sy'n briodol i'r athrawon hynny sy'n gallu dangos tystiolaeth gadarn o'u statws fel athro arbenigol, sy'n gyson â'r nodweddion a nodir yn 6.4 uchod ac a ddylai, drwy hynny, allu casglu'r dystiolaeth i gael eu hasesu'n llwyddiannus yn erbyn y safonau ar gyfer AS.

- *Y Llwybr Rhaglen* fel un sy'n briodol i'r athrawon hynny sydd, er eu bod yn gallu dangos digon o dystiolaeth o'u dyhead i gael eu hystyried yn athrawon o statws arbenigol (y dylent fod yn gallu cael achrediad am eu dysgu blaenorol ar gyfer hyd at draean o'r llwybr) y bernir bod arnynt angen yr atgyfnerthiad a'r datblygiad pellach y byddai'r llwybr yn eu cynnig i'w galluogi i gael eu hasesu'n llwyddiannus yn erbyn y safonau ar gyfer statws AS.

6.11 Dylai **Cyngor Addysgu Cyffredinol Cymru**, yn rhan o'i waith o ailgynllunio'r rhaglen AS, ystyried y dylai strwythur cyffredinol y rhaglen AS gynnwys chwe modiwl, a thrwy hynny hepgor y gwahanol gategoriâu o fodiwlau craidd/dewisol/seiliedig ar waith. Dylai'r chwe modiwl fod fel a ganlyn:

- Hunanwerthuso ac Adfyfrio
- Ymchwil ac Ymholi.
- Dysgu, Addysgu ac Asesu
- Addysg i Bawb
- Addysgeg TGCh
- Arwain Addysgeg a DPP

Byddai hyn yn caniatáu, ar y Llwybr Rhaglen, ddau fodiwl i gael eu cymryd bob blwyddyn a statws AS i gael ei ennill mewn tair blynedd ar y mwyaf trwy'r llwybr hwn. Byddai hyn yn tawelu pryderon athrawon ar y cynllun peilot ynghylch y llwyth gwaith gormodol pe bai statws AS yn cymryd hyd at chwe blynedd i'w ennill a'r tebygolrwydd y byddai hyn yn atal athrawon priodol rhag ymgeisio. Dylid ystyried y bydd y modiwlau'n gallu bod yn werth 30 credyd academaidd trwy'r Fframwaith DPP Cenedlaethol arfaethedig. Byddai'r athrawon hynny sy'n ceisio cael Achrediad Dysgu Blaenorol (trwy'r Fframwaith Cenedlaethol arfaethedig ar gyfer achrediad DPP) trwy'r Llwybr Rhaglen yn gallu gwneud hynny trwy amnewid hyd at ddau fodiwl, ond nid y rhai ar Hunanwerthuso ac Adfyfrio ac Ymchwil ac Ymholi, a ddylai gael eu hystyried yn orfodol. Dylai fod yn ofynnol i athrawon ar y Llwybr Portffolio ddilyn y modiwl ar Hunanwerthuso ac Adfyfrio cyn rhoi eu portffolio at ei gilydd.

6.12 Dylai **consortia awdurdodau lleol**, wrth ddethol athrawon ar gyfer y Llwybr Portffolio, hefyd gymryd i ystyriaeth:

- Pa mor ddymunol ydyw i athrawon feddu ar gymhwyster Meistr eisoes fel arwydd o'u gweithgaredd DPP lefel uchel neu eu bod wedi cyflawni rhyw brofiad arall sydd lefel gymesur o ran her.

- Pa mor annymunol ydyw i athrawon ddilyn unrhyw fath arall o gymhwyster/hyfforddiant proffesiynol ar yr un pryd â dilyn y Llwybr.

6.13 Dylai **consortia awdurdodau lleol**, mewn perthynas â defnyddio'r portffolio ar y Llwybr Portffolio:

- Ddefnyddio nodweddion athrawon arbenigol, fel y'u nodir yn 6.4 uchod, fel fframwaith ar gyfer y tri phrofiad allweddol sydd i'w henghreiffio.
- Sicrhau bod athrawon yn rhoi pwyslais cryf ar ddangos canlyniadau sy'n gysylltiedig â chyflawniad myfyrwyr a gwella ysgolion.
- Cyfyngu ar y nifer o weithiau y gall un darn o dystiolaeth gael ei ddefnyddio i enghreifftio safonau.

6.14 Dylai **consortia awdurdodau lleol a'u partneriaid addysg uwch** roi cyngor i'r athrawon sy'n dilyn y Llwybr Portffolio mewn perthynas â datblygu eu portffolio a'u hadolygiad adfyfyriol.

6.15 Dylai **Cyngor Addysgu Cyffredinol Cymru** benodi Aseswyr ar gyfer y Llwybr Portffolio a'r Llwybr Rhaglen i wneud dyfarniadau crynodol ynghylch a yw athrawon wedi cyrraedd y Safonau ar gyfer AS. Dylai'r aseswyr hyn ddod o blith y bobl hynny sydd wedi cymryd rhan mewn cyflenwi'r ddau lwybr ac a ddylai weithio gyda'i gilydd yn gydweithredol i sicrhau cysondeb wrth gymhwyso'r safonau. Er mwyn dangos hygrdedd proffesiynol a defnyddioldeb a derbynioldeb y dyfarniad AS, dylai cyfran sylweddol o'r Aseswyr fod yn ymarferwyr rhagorol eu hunain, gan gynnwys, maes o law, Athrawon Siartredig. Dylid penodi Prif Aseswr i fonitro a graddnodi safonau'n gyffredinol. Dylai'r unigolyn hwnnw fod yn annibynnol ar broses gyflenwi'r rhaglen AS yng Nghymru.

6.16 Dylai **consortia awdurdodau lleol**, mewn perthynas â threfnu'r modiwlau ar y Llwybr Rhaglen:

- Sicrhau bod pob modiwl ar gael yn lleol fel nad yw athrawon yn cael anawsterau wrth gael atynt.
- Bod amrywiaeth o ddulliau dysgu ac addysgu ar gael ar draws y modiwlau.
- Bod yr addysgeg dysgu ac addysgu a ddefnyddir yn modelu'r ymarfer arbenigol y gofynnir i athrawon ei enghreifftio a'r enghreifftiau o ansawdd da sydd wedi cael eu hadnabod ar y rhaglen beilot.

- Bod sicrwydd ansawdd cyflenwi'r modiwlau yn cael ei fonitro ar draws darparwyr y consortia.
- Bod yna bartneriaeth gref a gweithgar gyda'r sefydliadau addysg uwch rhanbarthol y maent yn gweithio gyda hwy.
- Ei bod yn rhwydd i'r athrawon ddefnyddio llyfrgelloedd a chyfleusterau dysgu eraill y sefydliadau Addysg Uwch.
- O fewn ac ar draws modiwlau, bod athrawon yn cael eu hannog i gydweithredu a ffurfio cymunedau dysgu proffesiynol.

6.17 Dylai **consortia awdurdodau lleol** ddatblygu rôl mentoriaid/ hyfforddwyr mewn ysgolion fel bod yr holl athrawon hynny sy'n dilyn y rhaglen AS, trwy'r naill lwybr neu'r llall, yn gallu cael eu cynorthwyo gan rywun sydd eisoes yn ymarferydd arbenigol (Athro Siartredig ymhen amser) o'u hysgol eu hunain neu ysgol gyfagos.

Rôl a Statws Athrawon Siartredig

6.18 Bydd angen i **Lywodraeth Cynulliad Cymru a'i phartneriaid sy'n awdurdodau lleol** roi ystyriaeth i'r cymhellion o ran gyrfa ac arian y dylid eu sefydlu er mwyn i rôl yr AS ddatblygu yn y ffordd sydd wedi cael ei chynnig uchod ac yn arbennig mewn perthynas â gwella ansawdd athrawon a chanlyniadau myfyrwyr mewn ysgolion. Yn hyn o beth, ymddengys fod rôl Athrawon Sgiliau Uwch yn fodel sy'n werth ei ystyried a'i addasu. Yng Nghymru gallai AS gael eu rhyddhau o'u hymrwymyiadau addysgu am hyd at draean o'u hamser i weithio gyda chydweithwyr yn eu hysgolion eu hunain, trwy eu hawdurdodau lleol gydag athrawon ac ysgolion mewn mannau eraill yn eu hardal a thrwy eu consortia awdurdodau lleol gydag ysgolion ar draws eu rhanbarth. Mae'n ymddangos bod gan y potensial i AS ar draws Cymru ffurfio Cymuned Ddysgu Broffesiynol ar wahân, y gallai Llywodraeth Cynulliad Cymru ei droi ati wrth fwrw ymlaen â pholisiau addysg megis y Fframwaith Effeithiolrwydd Ysgolion. Gellir ystyried bod datblygiad y fath rôl i AS ar draws y system yn gydnaws â chanfyddiadau'r adolygiad polisi ac ymchwil a'r trafodaethau gyda darparwyr a Chyfarwyddwyr Addysg a gynhaliwyd fel rhan o'r gwerthusiad hwn.

6.19 Dylai **Llywodraeth Cynulliad Cymru** a'i phartneriaid sy'n awdurdodau lleol, cyn rhoi'r gwaith o fwrw ymlaen â'r Rhaglen AS yng Nghymru i GyngACC a'r consortia awdurdodau lleol, roi ystyriaeth i'r materion o ran gweithredu ac ariannu sy'n gysylltiedig â hyfforddi a defnyddio AS yn y ffordd a gynigiwyd uchod. Dylai'r ystyriaeth hon gynnwys:

- Nifer fras yr AS a fyddai yn y system addysg yng Nghymru ar unrhyw adeg.
- A fyddai disgwyl i bob ysgol uwchradd fod ag o leiaf un AS?
- A fyddai disgwyl y gallai grwpiau o ysgolion cynradd droi at AS?
- Pa gyfran o AS a gâi eu cynhyrchu gan y llwybr portffolio a'r llwybr rhaglen?
- Pe bai'r Llwybr Portffolio yn gyfyngedig o ran amser i 2015, a fyddai'r Llwybr Rhaglen, wedi hynny, yn ffordd o ychwanegu at nifer yr AS yn y system? Os felly mae logisteg cynnig y modiwlau, o gofio'r niferoedd tebygol dan sylw, yn awgrymu y byddai angen i'r consortia awdurdodau lleol gydweithredu wrth gyflenwi'r modiwlau yn rhanbarthol/genedlaethol.
- Sut oedd y rhaglen AS i gael ei hariannu?

6.20 Dylai **Llywodraeth Cynulliad Cymru** maes o law gomisiynu ymchwil gwerthusol ar effaith AS ar godi ansawdd a safonau mewn ysgolion.

